

राष्ट्रीय बातम्या

सर्वोच्च न्यायालयाने जंगलाची व्यापक व्याख्या कायम ठेवली

- 1996 च्या आदेशानुसार, सर्वोच्च न्यायालयाने केंद्र सरकारला सध्या जंगलाच्या व्यापक व्याख्येचे पालन करण्याचे निर्देश दिले आहेत.
- या निर्णयामुळे 1.97 लाख चौरस किमी अघोषित वनजमीन जंगलात समाविष्ट होणार आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- भारताचे सरन्यायाधीश डी.वाय. चंद्रचूड यांच्या नेतृत्वाखालील तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने वन (संवर्धन) कायदा, 1980 मध्ये 2023 च्या सुधारणांना आव्हान देणाऱ्या याचिकांवर सुनावणी करताना हे निर्देश दिले.
- हा कायदा मूळतः जंगलतोड आणि पर्यावरणीय असंतुलन रोखण्यासाठी लागू करण्यात आला होता.

शिफारसी:

- 2023 च्या सुधारणांमध्ये 1980 नंतर सरकारी नोंदींमध्ये केवळ घोषित जंगले आणि जंगले म्हणून नोंद झालेल्या जमिनींचा समावेश करण्यासाठी जंगलाची व्याख्या संकुचित करण्यात आली होती.
- तथापि, न्यायालयाने टी.एन. गोदवर्मन थिरुमुलपड प्रकरणात स्थापित केल्याप्रमाणे 'जंगल' या शब्दकोषातील अर्थाचे पालन करण्याच्या गरजेवर जोर दिला.
- न्यायालयाने स्पष्ट केले की 'जंगल' हे सरकारी रेकॉर्डमध्ये जंगल म्हणून नोंदलेल्या जमिनींपुरते मर्यादित असू नये.
- याने राज्ये आणि केंद्रशासित प्रदेशांना सरकारी नोंदींमध्ये 'जंगल' म्हणून नोंदवलेल्या सर्व जमिनींचे एकत्रित रेकॉर्ड संकलित करण्याचे निर्देश दिले आणि पर्यावरण मंत्रालयाला हे रेकॉर्ड 15 एप्रिल 2024 पर्यंत त्यांच्या वेबसाइटवर प्रकाशित करण्याचे निर्देश दिले.
- याव्यतिरिक्त, न्यायालयाने आदेश दिले की कोणत्याही सरकार किंवा प्राधिकरणाद्वारे प्राणीसंग्रहालय किंवा सफारीच्या स्थापनेला सर्वोच्च न्यायालयाकडून अंतिम मान्यता मिळणे आवश्यक आहे.
- जुलै 2024 मध्ये या प्रकरणाची पुन्हा सुनावणी होणार आहे.

उसाची रास्त व किफायतशीर किंमत (FRP).

- आर्थिक घडामोडींच्या मंत्रिमंडळ समितीने 2024-25 साखर हंगामासाठी उसासाठी ₹340 प्रति क्विंटल एफआरपी मंजूर केली आहे, जी चालू हंगामाच्या एफआरपीपेक्षा 8% वाढली आहे.
- ही नवीन किंमत 1 ऑक्टोबर 2024 पासून लागू होईल.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- केंद्रीय माहिती आणि प्रसारण मंत्र्यांनी शेतकऱ्यांच्या समस्यांचे निराकरण करण्याच्या सरकारच्या वचनबद्धतेवर भर दिला, की भारतीय ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांना त्यांच्या उत्पादनासाठी इतर देशांच्या तुलनेत सर्वाधिक भाव मिळतो.
- एफआरपी वाढवण्याचा उद्देश ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांची समृद्धी वाढवण्याच्या उद्देशाने आहे आणि त्याचा फायदा साखर क्षेत्रातील अंदाजे पाच कोटी शेतकऱ्यांना आणि इतरांना होण्याची अपेक्षा आहे.
- 9.5% रिकव्हरी दर असलेल्या उसासाठी एफआरपी ₹315.10 प्रति क्विंटल निर्धारित करण्यात आली आहे आणि रिकव्हरी रेटच्या आधारे पुढील किंमत समायोजन केले जाईल.

FRP:

- एफआरपी, रास्त आणि फायदेशीर किंमतीसाठी संक्षिप्त रूप, ही सरकारने ठरवलेली किंमत आहे जी कारखान्यांनी शेतकऱ्यांना त्यांच्या खरेदी केलेल्या उसासाठी कायदेशीररित्या दिली पाहिजे.
- देशभरात FRP चे पेमेंट 1966 च्या शुगरकेन कंट्रोल ऑर्डरद्वारे नियंत्रित केले जाते, 1955 च्या अत्यावश्यक वस्तू कायदांतर्गत जारी केले जाते, जे ऊस वितरणाच्या 14 दिवसांच्या आत पेमेंट अनिवार्य करते.
- FRP कृषी खर्च आणि किंमती आयोगाच्या (CACP) शिफारशींवर आधारित आहे आणि आर्थिक घडामोडींच्या कॅबिनेट समितीने (CCEA) जाहीर केले आहे.
- 2021-22 साखर हंगामासाठी, 10% बेस रिकव्हरीसह FRP प्रति टन 2,900 रुपये निर्धारित करण्यात आली आहे. साखर वसुलीची गणना उसाचे गाळप केलेल्या साखरेचे गुणोत्तर म्हणून केली जाते, टक्केवारी म्हणून व्यक्त केली जाते. उच्च पुनर्प्राप्ती दर उच्च एफआरपी आणि वाढलेल्या साखर उत्पादनाशी संबंधित आहे.

भारतातील पहिले गति शक्ती संशोधन पीठ

- केंद्रीय बंदरे, जहाज आणि जलमार्ग (MoPSW) आणि आयुष मंत्री, श्री सर्बानंद सोनोवाल यांनी 23 फेब्रुवारी 2024 रोजी MoPSW आणि भारतीय व्यवस्थापन संस्था (IIM) शिलाँग यांच्यातील सामंजस्य करार (MoU) स्वाक्षरी समारंभात भारतातील पहिले 'गति शक्ती संशोधन पीठ' स्थापन करण्यासाठी भाग घेतला.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- पीठ ईशान्येकडे लक्ष केंद्रित करून मल्टीमॉडल लॉजिस्टिकवरील उच्च दर्जाच्या शैक्षणिक संशोधनाचे नेतृत्व करतील.
- उद्दिष्ट: पूर्व आणि ईशान्य क्षेत्राच्या लॉजिस्टिक क्षमतेसाठी पीएम गति शक्ती मास्टरप्लॅनला समर्थन देत लॉजिस्टिक उद्योग, सरकारी संस्था आणि स्थानिक प्राधिकरणांसारख्या महत्त्वाच्या भागधारकांसह मल्टीमॉडल लॉजिस्टिक संशोधन आणि क्षमता-निर्मिती क्रियाकलापांमधील दुवे मजबूत करणे.

इतर उपक्रम:

- अर्थ गंगा आणि महाबाहू ब्रह्मपुत्रा हे गंगा आणि ब्रह्मपुत्रा नदीच्या काठावर सर्वांगीण सामाजिक-आर्थिक विकासाला चालना देण्यासाठी भारत सरकारने सुरू केलेले महत्त्वाकांक्षी प्रकल्प आहेत.
- अर्थ गंगा प्रकल्पाचे उद्दिष्ट ईशान्य भारताच्या सर्वांगीण विकासाला हातभार लावत अंतर्देशीय जलमार्ग सुधारण्याचे आहे.
- महाबाहू ब्रह्मपुत्रा हा ब्रह्मपुत्रा नदीवर लक्ष केंद्रित करणारा समान उद्देश असलेला आणखी एक महत्त्वाचा उपक्रम आहे.
- हे प्रकल्प राष्ट्रीय लॉजिस्टिक मिशनच्या अनुषंगाने प्रादेशिक लॉजिस्टिक क्षमतांना अनुकूल करण्याच्या व्यापक धोरणाचा भाग आहेत.
- या प्रमुख नदी नेटवर्कसह सामाजिक-आर्थिक विकासाला चालना देण्यासाठी ते महत्त्वपूर्ण आहेत.

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

महाराष्ट्र सरकार 20 फेब्रुवारी रोजी 10-12% मराठा कोट्यासाठी विधेयक मांडण्याची शक्यता आहे

- महाराष्ट्र सरकार 20 फेब्रुवारी रोजी होणाऱ्या विशेष विधानसभा अधिवेशनात मराठा समाजाला सरकारी नोकऱ्या आणि शैक्षणिक संस्थांमध्ये 10-12% आरक्षण प्रस्तावित करणारे विधेयक मांडणार आहे.

- राज्य मागासवर्ग आयोगाने (SBCN) मराठ्यांना सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागास वर्ग (SEBC) म्हणून मान्यता देणारा अहवाल सादर केल्यानंतर हे पाऊल पुढे आले आहे.

महाराष्ट्राचा कृषी वित्तपुरवठा अपेक्षेपेक्षा कमी आहे

- स्टेट लेव्हल बँकिंग कॉन्फरन्स (SLBC), राज्यातील बँकर्सची सर्वोच्च संस्थेने, शेतक-यांपर्यंत पोहोचत असलेल्या अपेक्षेपेक्षा कमी कृषी कर्जाचा अहवाल दिला.
- बँकांना 2023-24 आर्थिक वर्षासाठी कृषी क्षेत्रासाठी कर्ज म्हणून वितरित करण्यासाठी 1,68,481 कोटी रुपयांचे उद्दिष्ट देण्यात आले होते.
- परंतु सप्टेंबर 2023 पर्यंत केवळ 88,881 कोटी रुपये वितरित करण्यात आले, जे अंदाजे उद्दिष्टाच्या 53 टक्के एवढे आहे.
- हे मागील वर्षातील 57% पेक्षा कमी आहे.
- याउलट, सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योगांना (एमएसएमई) कर्ज वाटप मागील वर्षीच्या 62% पेक्षा जास्त, लक्ष्याच्या 68% पर्यंत पोहोचले.

'विदाऊट बाय आशया' स्टार्टअप

- अनिश मालपाणी यांनी स्थापन केलेले, 'विदाऊट बाय आशया' नाविन्यपूर्ण पुनर्वापर आणि सामाजिक प्रभाव याद्वारे प्लास्टिक कचरा आणि गरिबी या दोन गंभीर आव्हानांचा सामना करते.

बद्दल:

- ते पुनर्वापर करण्यासाठी अशक्य असलेल्या बहुस्तरीय प्लास्टिक (MLP) कचऱ्याचे रीसायकल करण्यासाठी एक अद्वितीय तंत्रज्ञान वापरून सनग्लासेससारखी प्रीमियम उत्पादने तयार करतात, प्रामुख्याने चिप पॅकेट्समधून.
- हे लंडफिल आणि महासागरांमधून एमएलपी कचरा जमा करून, त्याला नवीन जीवन देते.
- हे कचरा वेचकांना गरिबीतून बाहेर काढण्यासाठी सन्माननीय काम आणि उत्पन्नाच्या संधी प्रदान करते.

तुम्हाला माहित आहे का?

- ते जगातील पहिले पुनर्नवीनीकरण केलेले सनग्लासेस आहेत जे चिप पॅकेट्सपासून बनवले जातात.

देशातील पहिली स्वच्छ भारत अकादमी ठाण्यात सुरू होणार आहे

- स्वच्छता क्षेत्रातील कुशल व्यावसायिकांची महत्त्वाची गरज पूर्ण करण्याच्या दिशेने एक महत्त्वपूर्ण वाटचाल करताना, महाराष्ट्रातील ठाणे येथे भारतातील पहिली स्वच्छ भारत अकादमी स्थापन करण्यात येणार आहे.

बद्दल:

- या उपक्रमाचे नेतृत्व महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विद्यापीठ आणि BVG - इंडिया डेव्हलपमेंट ग्रुप करत आहे
- कुशल मनुष्यबळातील दरी भरून काढणे आणि स्वच्छता क्षेत्रात आवश्यक प्रशिक्षण आणि रोजगाराच्या संधींसह तरुणांना सक्षम बनवणे हे यामागील उद्दिष्ट आहे.

1946चा नौदल उठाव

- रॉयल इंडियन नेव्ही विद्रोह किंवा उठाव, याला 18 फेब्रुवारी 1946 चा नौदल उठाव असेही म्हणतात.
- भारतातील ब्रिटीश सरकारविरुद्ध भारतीय नौदल सैनिक, पोलिस कर्मचारी आणि नागरिकांचे हे अयशस्वी बंड होते.

बद्दल:

- रॉयल इंडियन नेव्ही (RIN) ब्रिटीश राजवटीचा एक भाग होता आणि त्यात प्रामुख्याने ब्रिटीश अधिकाऱ्यांसह भारतीय भरती झालेल्या पुरुषांचा समावेश होता.
- द्वितीय विश्वयुद्धादरम्यान, RIN चा विस्तार झपाट्याने झाला, ज्यामुळे गरीब राहणीमान, भेदभाव आणि विघटन करण्याचे वचन दिले गेले.
- हा संप त्वरीत पूर्ण विद्रोहात वाढला, इतर बंदरांवर पसरला आणि त्यात 78 हून अधिक जहाजे आणि 20,000 खलाशी सामील झाले.

जागतिक सामाजिक न्याय दिन

- जागतिक सामाजिक न्याय दिन हा सामाजिक न्यायाला प्रोत्साहन देण्याची गरज ओळखणारा आंतरराष्ट्रीय दिवस आहे आणि दरवर्षी 20 फेब्रुवारी रोजी साजरा केला जातो.

- आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना (ILO) या वर्षी जगभरातील प्रमुख शहरांमध्ये सहा कार्यक्रमांचे आयोजन करत आहे.
- यामध्ये गरिबी, बहिष्कार, लैंगिक असमानता, बेरोजगारी, मानवी हक्क आणि सामाजिक संरक्षण यासारख्या समस्यांना सामोरे जाण्यासाठी प्रयत्नांचा समावेश आहे.
- 2024 च्या जागतिक सामाजिक न्याय दिनाची थीम "ब्रिजिंग गॅप्स, बिल्डिंग अलायन्सेस" आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

- 2008 मध्ये ILO ने 20 फेब्रुवारी हा जागतिक सामाजिक न्याय दिन म्हणून घोषित केला.

मराठ्यांना 10 टक्के आरक्षण देण्याच्या विधेयकाच्या मसुद्याला महाराष्ट्र मंत्रिमंडळाने मंजूरी दिली

- मराठा समाजाला शिक्षण आणि सरकारी नोकऱ्यांमध्ये 10% आरक्षणाचा प्रस्ताव देणाऱ्या विधेयकाच्या मसुद्याला महाराष्ट्र मंत्रिमंडळाने मान्यता दिली असून, राज्यात जात-आधारित कोट्यांबाबत प्रदीर्घ काळ सुरू असलेल्या चर्चेला पुन्हा उधाण आले आहे.

बद्दल:

- कायदेशीर आव्हानांना तोंड देत आरक्षण 62% पर्यंत वाढेल.
- ओबीसी समाजाला आपला कोटा कमी होण्याची भीती वाटते.
- मुस्लिम नेत्यांची 5 टक्के आरक्षणाची मागणी.

सुप्रिया सुळे यांना राष्ट्रपतींच्या हस्ते संसद महारत्न पुरस्कार

- महाराष्ट्रातील बारामतीचे प्रतिनिधीत्व करणाऱ्या खासदार सुप्रिया सुळे यांना राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्या हस्ते प्रतिष्ठित संसदरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.
- विशेषतः 17व्या लोकसभेच्या पहिल्या वर्षात (2019-2020) भारतीय संसदेतील तिच्या अतुलनीय योगदानाला हा विशेष सन्मान दिला गेला.

- यापूर्वी, सुळे यांना चेन्नईतील प्राइम पॉइंट फाऊंडेशन आणि ई मॅगझिनतर्फे उत्कृष्ट पत्रकारितेसाठी पार्लमेंट एक्सलन्स महारत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते.

लोकमत महाराष्ट्रीयन ऑफ द इयर अवॉर्ड्स 2024

- लोकमत महाराष्ट्रीयन ऑफ द इयरचे उद्दिष्ट महाराष्ट्र आणि बाहेर अमिट छाप सोडलेल्या व्यक्तींच्या उल्लेखनीय कामगिरीचे साजरे करण्याचे आहे.
- गेल्या काही वर्षांपासून पियुष गोयल, नितीन गडकरी, सुशील कुमार शिंदे आणि नीता अंबानी हे ज्युरी पॅनेलचा भाग आहेत.
- LMOTY पुरस्कारांसाठी निवड प्रक्रियेमध्ये संपादकीय बैठका, सार्वजनिक मतदान आणि ज्युरीद्वारे मूल्यांकन यांचा समावेश होतो.
- मुख्य पुरस्कारांसोबतच, LMOTY समाजासाठी असाधारण योगदान देणाऱ्या व्यक्तींना विशेष सन्मानही देते.

2024 पुरस्कार विजेत्यांची यादी: विशेष पुरस्कार:

- ईशा अंबानी.
- अभय भुतडा.
- जयसिंग चव्हाण - अपंगत्वावर मात करण्यासाठी आणि इतरांना सक्षम करण्यासाठी विशेष पुरस्कार

मुख्य पुरस्कार:

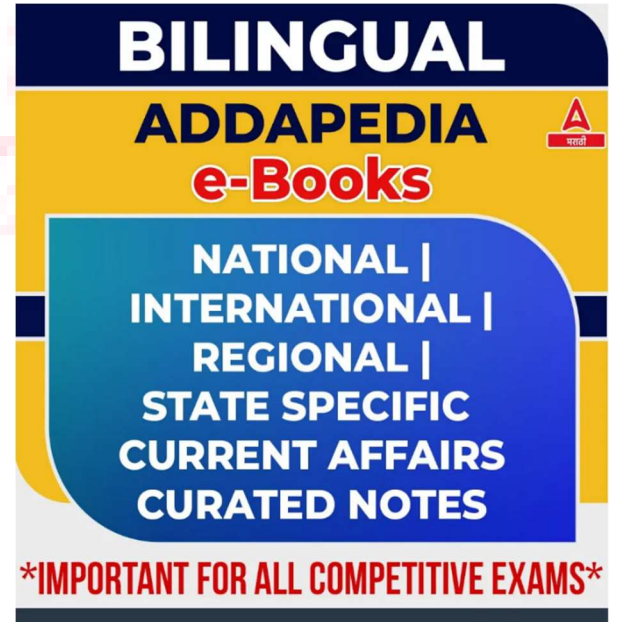
- अभिनेता (पुरुष) - रणबीर कपूर.
- आयपीएस (आश्वासक) - सोमय मुंडे.
- IAS (आश्वासक) - भूषण गगराणी.
- प्रभावशाली राजकारणी - दीपक केसरकर.
- प्रभावशाली राजकारणी - अतुल साळवे.
- लोकसेवा - हरिश्चंद्र सुडे
- राजकारण - (आश्वासक) - कुणाल पाटील
- क्रीडा - (आश्वासक) - ओजस देवतळे.
- वैद्यकीय - डॉ. अभिषेक मंगेशीकर.
- वैद्यकीय - डॉ. मेराज कादरी.
- बीकेटी - कृषी क्षेत्रातील नवोदित - सविता नाना पावरा.
- टेक-सेव्ही शिक्षक - आनंद अनेमवाड.
- उद्योग आणि व्यवसाय श्रेणी - सुधीर मेहता आणि विशाल चोरडिया.

PM-USHA अंतर्गत 11 राज्य विद्यापीठांना मिळणार 540 कोटी रुपये अनुदान; SNTD साठी 100 कोटी रुपये मिळणार

- GOI ने प्रधान मंत्री उच्च शिक्षा अभियान (PM-USHA) योजनेअंतर्गत महाराष्ट्रातील 11 राज्य विद्यापीठांना 540 कोटी रुपये दिले आहेत.
- या उपक्रमाचा उद्देश उच्च शिक्षण संस्थांच्या पायाभूत सुविधा आणि शैक्षणिक विकासामध्ये सुधारणा करणे हा आहे.
- SNTD महिला विद्यापीठासह चार विद्यापीठांना प्रत्येकी 100 कोटी रुपयांचे भरीव अनुदान मिळाले आहे, तर उर्वरित सात विद्यापीठांना प्रत्येकी 20 कोटी रुपये मिळणार आहेत.

बद्दल:

- PM-USHA, किंवा प्रधान मंत्री उच्च शिक्षा अभियान, ही भारत सरकारची केंद्र पुरस्कृत योजना आहे ज्याचा उद्देश देशातील उच्च शिक्षण व्यवस्थेत परिवर्तन आणि उन्नती करणे आहे.
- मागील राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान (RUSA) योजनेवर आधारित आणि राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (NEP) 2020 च्या उद्दिष्टांशी संरेखित करून, 2021 मध्ये लॉन्च केले गेली.

आंतरराष्ट्रीय मातृभाषा दिन

- आंतरराष्ट्रीय मातृभाषा दिवस (IMLD), दरवर्षी 21 फेब्रुवारी रोजी साजरा केला जातो, हा भाषिक आणि

सांस्कृतिक विविधतेच्या महत्त्वाची महत्त्वपूर्ण आठवण म्हणून कार्य करतो.

- याची सुरुवात बांगलादेशने केली होती आणि 1999 मध्ये युनेस्कोने औपचारिकपणे मान्यता दिली होती, ज्याचे उद्दिष्ट होते:
  - जागरूकता वाढवणे: शाश्वत समाजांसाठी भाषिक आणि सांस्कृतिक विविधतेचे मूल्य अधोरेखित करणे.
  - भाषा जतन करणे: धोक्यात असलेल्या भाषांचे संरक्षण आणि पुनरुज्जीवन करण्यास प्रोत्साहन देणे.
  - बहुभाषिकतेचा प्रचार करणे: वैयक्तिक आणि सामाजिक फायद्यांसाठी अनेक भाषा वापरणे आणि शिकणे यासाठी आग्रह करणे.

2024 साठी थीम:

- "बहुभाषिक शिक्षण हा आंतरजनीय शिक्षणाचा आधारस्तंभ आहे."
- ही थीम शिक्षण, साक्षरता आणि पिढ्यान्पिढ्या पारंपारिक ज्ञान प्रसारित करण्यासाठी मातृभाषा-आधारित शिक्षणाच्या भूमिकेवर जोर देते.

तुम्हाला माहित आहे का?

- 21 फेब्रुवारी 2000 रोजी पहिला आंतरराष्ट्रीय मातृभाषा दिन साजरा करण्यात आला.

महाराष्ट्र जलसंकट

- फेब्रुवारी 2024 मध्ये अनेक जलसाठे गंभीर पातळीपर्यंत आकुंचन पावत असताना, महाराष्ट्राला पाण्याच्या गंभीर संकटाचा सामना करावा लागत आहे.
- यामुळे पिण्याच्या, सिंचनासाठी आणि औद्योगिक वापरासाठी पाणी टंचाईची चिंता निर्माण झाली आहे.

बद्दल:

- राज्यातील बहुतांश धरणांनी तळ गाठला असून, गेल्या वर्षीच्या तुलनेत सरासरी 21.61 टक्के कमी पाणीसाठा शिल्लक आहे.
- राज्यातील 12 प्रकल्पांमध्ये सध्या उणे साठा असून, 15 धरणांमध्ये जेमतेम 10 टक्के जलसाठा आहे.
- मराठवाड्यातील परिस्थिती चिंताजनक आहे. मराठवाड्यात केवळ 26 टक्के पाणीसाठा शिल्लक आहे. गेल्या वर्षी तो 72 टक्के होता.
- राज्यातील 138 मोठ्या धरणांमधील जलसाठा गतवर्षी 74.34 टक्क्यांवरून 50.37 टक्क्यांवर आला आहे.

महाराष्ट्र जिल्हा सुशासन निर्देशांकात नाशिक तिसऱ्या क्रमांकावर आहे

- महाराष्ट्राच्या अलीकडील जिल्हा सुशासन निर्देशांकात (DGGI) नाशिक जिल्हा तिसऱ्या स्थानावर आहे ज्यामध्ये 161 निर्देशक आणि 300 डेटा पॉइंट्ससह 10 प्रशासन क्षेत्रांचा समावेश आहे.
- प्रशासकीय सुधारणा विभाग आणि संघटना आणि पद्धतींनी पहिल्यांदाच असा सराव केला आहे.
- असा उपक्रम राबविणारे महाराष्ट्र हे देशातील पाचवे राज्य ठरले आहे.

देशातील एकूण गुंतवणुकीच्या 38.78 टक्के इतके सर्वाधिक एफडीआय महाराष्ट्रात आले आहे

- देशात थेट परकीय गुंतवणुकीचा (एफडीआय) सर्वाधिक प्राप्तकर्ता म्हणून महाराष्ट्राचा उदय झाला आहे
- राज्यात सर्वाधिक 65,500 कोटी रुपये एफडीआय आले आहे, जे देशातील एकूण गुंतवणुकीच्या 38.78 टक्के आहे.
- हे यश राज्याच्या मजबूत पायाभूत सुविधा, अनुकूल व्यावसायिक वातावरण आणि जागतिक गुंतवणूकदारांना आकर्षित करण्यासाठी धोरणात्मक पुढाकार अधोरेखित करते.
- महाराष्ट्र 2027-28 पर्यंत एक ट्रिलियन-डॉलर अर्थव्यवस्थेचे उद्दिष्ट साध्य करेल.

राज्यातील कुष्ठरुग्णांसाठी पोषण योजना

- आरोग्य विभागाकडून कुष्ठरोग निर्मूलनासाठी विविध स्तरांवर प्रयत्न होत असतानाही नवीन कुष्ठरुग्णांची संख्या वाढत आहे.
- या संशोधन मोहिमेत गेल्या तीन वर्षांपासून कुष्ठरुग्णांची संख्या सातत्याने वाढत असून या कुष्ठरुग्णांना उपचारादरम्यान पोषण आहार देण्याचा निर्णय आरोग्यमंत्री तानाजी सावंत यांनी घेतला आहे.
- कुष्ठरुग्णांना 500 रुपयांचा पोषण आहार दिला जाणार आहे.

बद्दल:

- आरोग्य (कुष्ठरोग आणि क्षयरोग) विभागाकडून उपलब्ध माहितीनुसार, 2021-22 मध्ये 14,520 कुष्ठरुग्ण आढळून आले. 2022-23 मध्ये यात वाढ होऊन 19,860 कुष्ठरुग्ण झाले आणि शोध मोहिमेत डिसेंबर 2023-24 पर्यंत 20 हजार कुष्ठरुग्ण आढळले.
- नव्याने निदान झालेल्या रुग्णांचे प्रमाण अनुक्रमे 9.55 टक्के, 11.14 टक्के आणि 15.58 टक्के आहे.

जागतिक विचार दिन

- जागतिक विचार दिन हा दरवर्षी 22 फेब्रुवारी रोजी साजरा केला जातो. हा दिवस जगभरातील सर्व गर्ल गार्ड आणि गर्ल स्काउट्स (संबंधित स्काउट आणि गार्ड संस्थांचा समावेश असून) एकत्र येण्यासाठी, चिंतन करण्यासाठी आणि कृती करण्यासाठी समर्पित आहे.
- हा आंतरराष्ट्रीय मैत्री, जागतिक जागृती, वकिली, जागरूकता वाढवणे आणि मुली आणि समुदायांना प्रभावित करणाऱ्या गंभीर प्रश्नांवर कारवाई करण्याचा दिवस आहे.

माहिती:

- हा दिवस 1926 मध्ये स्थापन झाला आणि स्काउटिंगचे संस्थापक लॉर्ड बॅडन-पॉवेल आणि त्यांच्या पत्नी, लेडी ओलेव्ह बॅडन-पॉवेल, वर्ल्ड चीफ गार्ड यांच्या वाढदिवसाशी जुळतो.

थीम:

- 2024 ची थीम "आपले जग, आपले समान भविष्य" आहे, जी लैंगिक समानता आणि हवामान बदलावर लक्ष केंद्रित करते.

महाराष्ट्रात बालमृत्यू आणि बालमृत्यूचे प्रमाण घटले आहे

- महाराष्ट्राने बालमृत्यू दरात लक्षणीय घट केली आहे.
- बालमृत्यू दर प्रति 1000 जन्मांमागे 19 पासून ते 16 पर्यंत घसरला.
- SDG 2030 चे लक्ष्य पूर्ण करत नवजात मृत्यू दर 11 वर आहे.
- जिल्हा आणि उपजिल्हा रुग्णालयांमध्ये SNCUs आणि NBSUs सारख्या विशेष उपक्रमांनी प्रगतीला हातभार लावला आहे, परंतु ग्रामीण आणि आदिवासी भागात सुधारणा आवश्यक आहे.

मुंबई हे भारताच्या आर्थिक संबंधांचे केंद्र आहे, असे ऑस्ट्रेलियाचे राजदूत म्हणतात

- भारतातील ऑस्ट्रेलियन उच्चायुक्त फिलिप ग्रीन म्हणाले की, मुंबई हे भारतासोबतच्या ऑस्ट्रेलियाच्या आर्थिक संबंधांच्या केंद्रस्थानी आहे.
- ते म्हणाले की, भारताच्या झपाट्याने वाढणाऱ्या बाजारपेठेत संधी शोधू पाहणाऱ्या ऑस्ट्रेलियन कंपन्यांसाठी मुंबई हे अनेकदा पहिले स्थान आहे.
- 2022 मध्ये स्वाक्षरी करण्यात आलेला ऑस्ट्रेलिया आणि भारत यांच्यातील आर्थिक सहकार्य आणि व्यापार करार (ECTA) आधीच महाराष्ट्राच्या औद्योगिक वस्तूंची (स्टील आणि इतर उत्पादने)

ऑस्ट्रेलियाला निर्यात करण्यास मदत करत आहे आणि राज्याच्या वाईन आणि कापूस उद्योगांनाही त्याचा फायदा होत आहे, असेही ते म्हणाले.

फिनोलेक्स केबल्सने महाराष्ट्र सरकारसोबत सामंजस्य करार केला

- फिनोलेक्स केबल्स या आघाडीच्या भारतीय केबल उत्पादक कंपनीने महाराष्ट्र सरकारसोबत सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी केली.
- कंपनी राज्यातील ऑप्टिक फायबर केबल्स (OFC) उत्पादन क्षमता वाढवण्यासाठी 580 कोटी रुपयांची गुंतवणूक करणार आहे.
- 5G रोलआउट आणि फायबर-टू-द-होम (FTTH) दत्तक वाढवण्यामुळे OFC ची वाढती मागणी पूर्ण करणे हे या विस्ताराचे उद्दिष्ट आहे.

बद्दल:

- या प्रकल्पामध्ये नवीन फायबर डॉ टॉवर्स उभारणे आणि ग्लास प्रीफॉर्म उत्पादनासाठी बॅकवर्ड इंटीग्रेशन लागू करणे समाविष्ट आहे.
- हे पाऊल लास्ट-माईल फायबर कनेक्टिव्हिटी प्रदान करण्याच्या सरकारच्या दृष्टीकोन आणि मेक इन इंडिया उपक्रमाशी सुसंगत आहे.
- विस्तारामुळे 400 हून अधिक प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष रोजगाराच्या संधी निर्माण होतील.

नाशिकमध्ये वीकेंडला द्राक्ष कापणी महोत्सव

- राज्य सरकारच्या पर्यटन विभागाने 24 फेब्रुवारीपासून दोन दिवसीय द्राक्ष कापणी महोत्सवाचे आयोजन केले आहे.

बद्दल:

- नाशिकच्या द्राक्ष व वाइन उद्योगाला चालना देण्यासाठी आणि पर्यटकांना आकर्षित करण्यासाठी द्राक्ष काढणी महोत्सव हा सरकारी प्रयत्नांचा एक भाग आहे.
- या कार्यक्रमात सुमारे 50 द्राक्ष शेतकरी 12 वायनरीसह फळांच्या विविध जातींचे प्रदर्शन करतील.
- या महोत्सवाला तब्बल चार हजार पर्यटक येण्याची शक्यता आहे.

शिवसेनेच्या खासदाराला संसदरत्न पुरस्कार

- कल्याणमधील शिवसेनेचे खासदार डॉ. श्रीकांत एकनाथ शिंदे यांना 17 व्या लोकसभेच्या कामकाजात

सक्रिय सहभागासाठी नवी दिल्लीतील महाराष्ट्र सदन येथे संसदरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

- त्यांनी 556 प्रश्न उपस्थित केले, 67 चर्चेत भाग घेतला आणि आपल्या मतदारसंघाच्या भल्यासाठी अथक प्रयत्न केले.

बद्दल:

- संसद रत्न पुरस्कार दरवर्षी सर्वोच्च कामगिरी करणाऱ्या संसद सदस्यांना त्यांच्या कार्यक्षमतेच्या आधारे प्रदान केले जातात ज्यात त्यांच्या संबंधित मतदारसंघाशी संबंधित प्रश्न उपस्थित करणे, चर्चेत भाग घेणे, सभागृहात उपस्थिती यासह इतर महत्त्वाच्या मुद्दे समाविष्ट आहेत.

23/9 पूर: राज्याने ₹ 204 कोटींचे विशेष पॅकेज मंजूर केले

- अलीकडेच 23 सप्टेंबर रोजी आलेल्या पुरामुळे बाधित झालेल्या लोकांना मदत करण्यासाठी राज्य सरकारने ₹ 204.72 कोटींचे विशेष पॅकेज जाहीर केले आहे.
- पुरामुळे मालमत्तेचे आणि पायाभूत सुविधांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले.
- मदत पॅकेजचा वापर बाधित कुटुंबांना आर्थिक मदत देण्यासाठी तसेच नुकसान झालेली घरे आणि पायाभूत सुविधांच्या पुनर्बांधणीसाठी केला जाईल.

डिजिटल आरोग्य अभ्यासक्रम सुरू करणारे महाराष्ट्र हे पहिले राज्य आहे

- 450 वैद्यकीय महाविद्यालये आणि 40,000 वैद्यकीय विद्यार्थ्यांची देखरेख करणारे महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ (MUHS) डिजिटल आरोग्यासाठी देशातील पहिला पायाभूत अभ्यासक्रम सुरू करणार आहे.

बद्दल:

- ना-नफा कोयटा फाउंडेशनसह विकसित केलेला हा कोर्स केवळ रुग्णालय व्यवस्थापन माहिती प्रणाली, इलेक्ट्रॉनिक वैद्यकीय नोंदीच नाही तर आरोग्य डेटा गोळा करण्यासाठी सेन्सर्स आणि वेअरेबलचा वापर देखील समाविष्ट करेल.
- हेल्थकेअरमध्ये आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स आणि मशीन लर्निंगच्या वापरावरील मॉड्यूल देखील समाविष्ट केले जातील.
- राज्यपाल महेश बैस आणि वैद्यकीय शिक्षण मंत्री हसन मुश्रीफ यांच्या हस्ते डिजिटल हेल्थ फाउंडेशन कोर्सचा शुभारंभ होणार आहे.

जागतिक शांतता आणि समज दिन

- विविध धर्म, संस्कृती आणि भूगोल यांमधील व्यक्तींमध्ये सुसंवाद आणि सद्भावना वाढवण्यासाठी दरवर्षी 23 फेब्रुवारी रोजी जागतिक शांतता आणि समज दिन साजरा केला जातो.
- हा दिवस रोटरी इंटरनॅशनल, जगभरातील मानवतावादी सेवा, शांतता आणि सद्भावना यांना समर्पित एनजीओच्या पहिल्या बैठकीचे स्मरण करतो, जी शिकागो, यूएस येथे झाली.
- दरवर्षी, हा विशेष दिवस लोकांना त्या मार्गाची आठवण करून देण्यासाठी साजरा केला जातो ज्यामुळे ते जगात शांतता, सौहार्द आणि सद्भावना आणू शकतात आणि सकारात्मक योगदान देऊ शकतात.

ज्येष्ठ अभिनेते अशोक सराफ यांना महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार प्रदान करण्यात आला

- ज्येष्ठ अभिनेते अशोक सराफ यांना महाराष्ट्र राज्य सरकारतर्फे दिला जाणारा सर्वोच्च नागरी सन्मान, प्रतिष्ठेचा महाराष्ट्र भूषण पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- सुमारे पाच दशकांच्या कारकिर्दीतील मनोरंजन क्षेत्रातील त्यांच्या उल्लेखनीय योगदानाची ही ओळख आहे.
- सुरेश वाडकर, अरुणा इराणी, मिथुन चक्रवर्ती आणि चित्रपट उद्योगातील त्यांच्या योगदानासाठी ओळखल्या गेलेल्या अनेक मान्यवरांसह इतर मान्यवर त्यांच्यासोबत सामील झाले.

महाराष्ट्रातील एमएसएमई डिफेन्स एक्सपोजमध्ये खास उत्पादने दाखवतील

- सध्या पुण्यात सुरू असलेला महाराष्ट्र MSME डिफेन्स एक्सपो हा भारताच्या संरक्षण क्षेत्रातील स्वावलंबनाच्या आकांक्षांसाठी एक महत्त्वाचा क्षण आहे.
- राज्यातील 200 हून अधिक सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग (MSME) देशाच्या संरक्षण सज्जतेमध्ये योगदान देण्याच्या उद्देशाने त्यांची विशिष्ट उत्पादने आणि क्षमता प्रदर्शित करत आहेत.

बद्दल:

- एमएसएमई एरोस्पेस, शस्त्रास्त्रे, इलेक्ट्रॉनिक्स, दळणवळण आणि लॉजिस्टिक्स यांसारख्या विविध क्षेत्रांमध्ये नाविन्यपूर्ण उपायांचे प्रदर्शन करत आहेत.
- यामध्ये लढाऊ वाहने, दळणवळण उपकरणे, ड्रोन आणि विशेष कापडाचे घटक समाविष्ट आहेत.

- एक्सपोने एमएसएमई आणि L&T, महिंद्रा आणि टाटा यांसारख्या प्रस्थापित संरक्षण खेळाडूंमधील सहकार्याला प्रोत्साहन दिले, तसेच संयुक्त उपक्रम आणि तंत्रज्ञान हस्तांतरणासाठी दरवाजे उघडले आहेत.
- हा एक्सपो सरकारच्या "आत्मा निर्भर भारत" उपक्रमाशी संरेखित आहे, स्वदेशी संरक्षण उत्पादनाला चालना देतो आणि परदेशी आयातीवरील अवलंबित्व कमी करतो.

सौर पॅनेल उभारणीसाठी अनुदान जाहीर केले

- भारत सरकारने छतावरील सौर पॅनेलची स्थापना अधिक परवडणारी बनवण्यासाठी नवीन अनुदान योजना जाहीर केली आहे.

अनुदान:

- 2 kW पर्यंतच्या प्रणालींसाठी ₹30,000 प्रति किलोवॉट
- 3 kW पर्यंत ₹18,000 प्रति अतिरिक्त किलोवॉट
- 3 kW पेक्षा जास्त मोठ्या सिस्टीमसाठी ₹78,000 ची मर्यादा

फायदे:

- स्थापनेची कमी आगाऊ किंमत
- कमी वीज बिल
- ऊर्जा स्वातंत्र्य वाढले
- पर्यावरणास अनुकूल वीज निर्मिती

सोनु निगमला राज कपूर विशेष योगदान पुरस्कार

- श्रीनगर, जम्मू-काश्मीर येथे एका समारंभात सोनु निगमला राज कपूर विशेष योगदान पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.
- भारतीय चित्रपट उद्योगात महत्त्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या व्यक्तींना हा पुरस्कार दिला जातो.

बद्दल:

- निगम हे 25 वर्षांहून अधिक काळ पार्श्वगायक आहेत आणि त्यांनी हिंदी, तमिळ, तेलुगू, मल्याळम, कन्नड, मराठी, बंगाली, आसामी, गुजराती, पंजाबी आणि भोजपुरी भाषांमधील 1,000 हून अधिक चित्रपटांसाठी गाणी गायली आहेत.
- चार राष्ट्रीय चित्रपट पुरस्कार आणि दोन फिल्मफेअर पुरस्कारांसह त्यांनी त्यांच्या गायनासाठी अनेक पुरस्कार जिंकले आहेत.

जेपी दत्ता, विधू विनोद चोप्रा यांना प्रतिष्ठित राज कपूर पुरस्कारांनी सन्मानित करण्यात आले

- भारतीय चित्रपटसृष्टीतील दोन प्रतिष्ठित व्यक्ती, जेपी दत्ता आणि विधू विनोद चोप्रा यांना प्रतिष्ठित राज कपूर पुरस्काराने सन्मानित केले गेले.

- हा त्यांच्या करिअरसाठी एक महत्त्वाचा क्षण आहे आणि उद्योगावरील त्यांचा कायमचा प्रभाव अधोरेखित करतो.

बद्दल:

- 'बॉर्डर', 'एलओसी कारगिल' आणि 'रिफ्युजी' यांसारख्या देशभक्तीपर आणि ऐतिहासिक महाकाव्यांसाठी प्रसिद्ध जेपी दत्ता यांना महाराष्ट्र भूषण राज कपूर पुरस्कार मिळाला.
- शौर्य, बलिदान आणि राष्ट्रीय अभिमानाच्या थीम्स त्यांच्या शक्तिशाली कथनातून प्रदर्शित करण्याच्या त्यांच्या समर्पणाचा हा पुरस्कार साजरा करतो.
- दत्ता यांनी कृतज्ञता व्यक्त केली, असे सांगून की त्यांच्या गृहराज्यातून मिळालेल्या ओळखीचे खूप महत्त्व आहे.
- "लगे रहो मुन्ना भाई", "परिदा" आणि "मुन्नाभाई एमबीबीएस" सारख्या चित्रपटांसाठी प्रशंसित विधू विनोद चोप्रा यांना राज कपूर विशेष योगदान पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- हा पुरस्कार त्यांच्या वैविध्यपूर्ण फिल्मोग्राफी, विस्तृत शैली आणि प्रेक्षकांचे मनोरंजन करताना सामाजिक समस्यांना संबोधित करणारा आहे.
- कथाकथन आणि गुंतागुंतीच्या थीम्सच्या शोधासाठी चोप्राच्या वचनबद्धतेचे सर्वत्र कौतुक केले गेले आहे.

केंद्रीय उत्पादन शुल्क दिवस

- केंद्रीय उत्पादन शुल्क दिवस 1944 च्या केंद्रीय उत्पादन शुल्क आणि मीठ कायद्याच्या स्थापनेचे स्मरण करतो, ज्याने भारताच्या अप्रत्यक्ष कर प्रणालीचा पाया घातला.
- हे देशाच्या विकासासाठी महसूल गोळा करण्यासाठी केंद्रीय अप्रत्यक्ष कर आणि सीमाशुल्क मंडळाच्या (CBIC) योगदानाचा महत्त्व सांगते.
- हा कायदा उत्पादन शुल्कासंबंधीच्या 11 कायदांचे संयोजन होता आणि तो मीठ आणि केंद्रीय शुल्काशी संबंधित कायद्यात बदल करण्यासाठी पारित करण्यात आला होता.

बद्दल:

- 24 फेब्रुवारी 1944 रोजी केंद्रीय उत्पादन शुल्क आणि मीठ कायदा मंजूर करण्यात आला आणि या कायदाची आठवण म्हणून केंद्रीय उत्पादन शुल्क दिवस साजरा केला जातो.
- 1966 मध्ये, या कायदाचे केंद्रीय उत्पादन शुल्क कायदा 1944 असे नामकरण करण्यात आले आणि कायदाची अनुसूची 1 आणि 2 शुल्काची मूल्ये आणि दरांशी संबंधित होती.

तुम्हाला माहित आहे का?

- केंद्रीय उत्पादन आणि सीमा शुल्क मंडळ (CBIC) भारतातील अप्रत्यक्ष करांचे व्यवस्थापन करण्यासाठी जबाबदार आहे.

राज्य बातम्या

महाराष्ट्राने सर्व मराठ्यांसाठी 10% कोटा मंजूर केला

- महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे आणि त्यांच्या मंत्रिमंडळाने मराठा समाजाला शिक्षण आणि सरकारी नोकऱ्यांमध्ये 10% कोटा देण्याच्या विधेयकाला मंजूरी दिली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- विधानसभा आणि विधानपरिषदेने मंजूर केलेले हे विधेयक, देवेंद्र फडणवीस यांच्या नेतृत्वाखालील तत्कालीन सरकारने आणलेल्या सामाजिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या मागासवर्ग अधिनियम, 2018 सारखेच आहे, ज्याला सर्वोच्च न्यायालयाने मे 2021 मध्ये रद्द केले होते.
- गेल्या दशकात राज्याने मराठा कोट्यासाठी कायदा करण्याची ही तिसरी वेळ आहे.
- गरीब मराठ्यांच्या मागण्या पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करताना, हे विधेयक सध्याच्या ओबीसी कोट्याला बाधा आणत नाही. हे महाराष्ट्रातील एकूण आरक्षण 62% वर ढकलेल, सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार 50% च्या मर्यादेपेक्षा जास्त.
- स्थिती पाहता, राज्यात आरक्षण 52% आहे. विघटन: अनुसूचित जातींसाठी 13%, अनुसूचित जमातीसाठी 7%, ओबीसींसाठी 19%, विशेष मागासवर्गीयांसाठी 2%, विमुक्त जातीसाठी 3%, भटक्या जमाती (ब) साठी 2.5%, भटक्या जमाती (क) साठी 3.5%, आणि 2% भटक्या जमाती (ड) साठी.
- प्रस्तावित मराठा आरक्षणासह, राज्याच्या एकूण कोट्याची टक्केवारी 62% वर गेली आहे, जी तामिळनाडूच्या अगदी खाली आहे, जी 69% आहे. 60% पेक्षा जास्त आरक्षण असलेले महाराष्ट्र हे एकमेव राज्य नाही. हरियाणा आणि राजस्थानमध्ये 64% आहेत. बावीस राज्यांमध्ये 50% पेक्षा जास्त आहे."

NTPC चा पहिला सौर प्रकल्प

- NTPC रिन्युएबल एनर्जी लिमिटेडच्या छत्तरगढ, राजस्थान येथील नवीन सौर प्रकल्पाने 21 फेब्रुवारी 2024 पर्यंत 70 मेगावॉट क्षमतेची बढाई मारून व्यावसायिक कामकाज सुरू केले आहे.

- या विकासामुळे NTPC समूहाची एकूण स्थापित क्षमता 73,958 मेगावॉट झाली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- सध्या, NTPC-REL सक्रियपणे 17 प्रकल्पांचा पाठपुरावा करत आहे, एकत्रितपणे 6,000 मेगावॉट क्षमतेपेक्षा जास्त आहे.
- परिणामी, NTPC समूहाची एकूण कार्यान्वित अक्षय ऊर्जा क्षमता 3,448 MW वर पोहोचली आहे.
- छत्तरगढ सौर प्रकल्प मार्च 2024 पर्यंत 150 मेगावॉटची पूर्ण क्षमता गाठणार आहे, हा प्रकल्प SECI-Tranche:III अंतर्गत सुरक्षित आहे, ज्यामुळे राजस्थान राज्याला फायदा होईल.
- सौरऊर्जा प्रकल्पातून दरवर्षी 370 दशलक्ष युनिट ऊर्जा निर्मितीचा अंदाज आहे, ज्यामुळे 60,000 कुटुंबांना पुरणारी उर्जा निर्माण होईल.
- दरवर्षी 3 लाख टन CO2 उत्सर्जन कमी करणे आणि 1,000 MMTPA पाण्याचे संरक्षण करणे अपेक्षित आहे, जे वार्षिक 5,000 पेक्षा जास्त कुटुंबांच्या गरजेइतके आहे.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

शेहबाज पाकिस्तानचे पंतप्रधान, झरदारी राष्ट्रपती होणार

- पाकिस्तान पीपल्स पार्टी (पीपीपी) आणि पाकिस्तान मुस्लिम लीग-नवाझ (पीएमएल-एन) यांनी काही दिवसांच्या वाटाघाटीनंतर पाकिस्तानमध्ये नवीन युती सरकार स्थापन करण्याचा करार केला.
- पीपीपीचे अध्यक्ष बिलावल भुट्टो-झरदारी यांनी जाहीर केले की पीएमएल-एनचे अध्यक्ष शेहबाज शरीफ पुन्हा पंतप्रधानपदाची भूमिका स्वीकारणार आहेत तर पीपीपीचे सह-अध्यक्ष आसिफ झरदारी देशाचे पुढील राष्ट्रपती होणार आहेत.

शंजेन झोन

- कोसोवोने अलीकडेच युरोपमधील शंजेन झोनमध्ये व्हिसा-मुक्त प्रवेश मिळवला आहे.

बदल:

- शंजेन झोन म्हणजे युरोपमधील अशा क्षेत्राचा संदर्भ आहे जेथे 27 देशांमधील अंतर्गत सीमा नियंत्रणे रद्द करण्यात आली आहेत.
- हे या देशांमध्ये पासपोर्ट मुक्त प्रवास करण्यास अनुमती देते. नवीन घडामोडींमध्ये कोसोव्होला व्हिसा-मुक्त प्रवेश मिळणे, 2023 मध्ये क्रोएशियाचे सामील होणे

आणि रोमानिया आणि बल्गेरिया यांना मार्चमध्ये अंशिक प्रवेश मिळणे यांचा समावेश आहे.

- शेंगेन क्षेत्र सामान्य व्हिसा धोरणांतर्गत कार्यरत आहे आणि त्यात 23 EU सदस्य राज्ये आणि चार गैर-EU सदस्यांचा समावेश आहे.
- या क्षेत्राचे उद्दिष्ट पर्यटन आणि व्यापाराला चालना देणे, सुरक्षा वाढवणे आणि सुविधा प्रदान करणे हे आहे, परंतु त्याला स्थलांतर व्यवस्थापित करणे आणि कार्यपद्धती प्रमाणित करणे यासारख्या आव्हानांचाही सामना करावा लागतो.
- चार गैर-EU सदस्य: आइसलँड, लिकटेंस्टीन, स्विट्झर्लंड आणि नॉर्वे.

भारत-मध्य पूर्व आर्थिक कॉरिडॉर

- ग्रीसचे पंतप्रधान, किरिओस मित्सोटाकिस यांनी, गाझामधील इस्रायली युद्धामुळे झालेल्या व्यत्ययानंतरही भारत आणि ग्रीसला भारत-मध्य पूर्व आर्थिक कॉरिडॉर (IMEC) सुरू ठेवण्यास प्रोत्साहित केले.

बद्दल:

- कॉरिडॉरमध्ये मुंबई आणि गुजरातमधील मुंद्रा यांना UAE शी जोडणारा एक शिपिंग मार्ग तसेच UAE, सौदी अरेबिया आणि जॉर्डनला हैफा या इस्रायली बंदराशी जोडणारे रेल्वे नेटवर्क, शेवटी भूमध्य समुद्रापर्यंत पोहोचेल.
- हैफा समुद्रामार्गे ग्रीसमधील पिरायस बंदराशी जोडला जाईल, कॉरिडॉरचा युरोपपर्यंत विस्तार करेल.

IMEC अनेक कारणांसाठी महत्त्वपूर्ण आहे:

- यामुळे व्यापार सुलभता, कार्यक्षमता आणि आर्थिक सहकार्य वाढेल.
- हे खर्च कमी करेल, प्रादेशिक पुरवठा साखळी सुरक्षित करेल आणि रोजगार निर्माण करेल.
- यामुळे हरितगृह वायू उत्सर्जन कमी होईल आणि आर्थिक विकासाला चालना मिळेल.

अर्थव्यवस्था बातम्या

'भारत अणुऊर्जा क्षेत्रात 26 अब्ज डॉलरची खाजगी गुंतवणूक मागणार'

- कार्बन डायऑक्साइड उत्सर्जन न करणाऱ्या स्त्रोतांकडून विजेचे प्रमाण वाढवण्यासाठी भारत आपल्या अणुऊर्जा क्षेत्रात सुमारे 26 अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करण्यासाठी खाजगी कंपन्यांना आमंत्रित करेल.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- ही पहिलीच वेळ आहे की नवी दिल्ली अणुऊर्जेमध्ये खाजगी गुंतवणुकीचा पाठपुरावा करत आहे, हा एक कार्बन-उत्सर्जक नसलेला उर्जा स्त्रोत आहे जो भारताच्या एकूण वीज निर्मितीमध्ये 2% पेक्षा कमी योगदान देतो.
- या निधीमुळे भारताला 2030 पर्यंत त्याच्या स्थापित विद्युत निर्मिती क्षमतेपैकी 50% गैर-जीवाश्म इंधन वापरण्याचे उद्दिष्ट साध्य करण्यात मदत होईल, जी आताच्या 42% पेक्षा जास्त आहे.
- सरकार रिलायन्स इंडस्ट्रीज, टाटा पॉवर, अदानी पॉवर आणि वेदांता लिमिटेड यासह किमान पाच खाजगी कंपन्यांशी प्रत्येकी ₹440 अब्ज (\$5.3 अब्ज) गुंतवणूक करण्यासाठी चर्चा करत आहे.
- गुंतवणुकीसह, सरकारला 2040 पर्यंत 11,000 मेगावॉट (मेगावॉट) नवीन अणुऊर्जा निर्मिती क्षमता निर्माण करण्याची आशा आहे, अधिकाऱ्यांनी सांगितले की, योजना अद्याप अंतिम केली जात आहे.
- सरकारी न्यूक्लियर पॉवर कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लिमिटेड (NPCIL) कडे 7,500 मेगावॉट क्षमतेसह देशातील अणुऊर्जा प्रकल्पांची मालकी आहे आणि ती चालवते आणि आणखी 1,300 मेगावॉटसाठी गुंतवणूक करण्याचे वचनबद्ध आहे.

एनव्हीडिया ने टेस्लाला वॉल स्ट्रीटचा सर्वाधिक ट्रेड केलेला स्टॉक म्हणून हटवले

- चिप निर्माता एनव्हीडिया वॉल स्ट्रीटवर सर्वाधिक ट्रेड केले जाणारे स्टॉक म्हणून टेस्लाची जागा घेत आहे. ही अमेरिकेतील तिसरी सर्वात मूल्यवान कंपनी बनली आणि गुंतवणूदारांसाठी कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI)शी संबंधित गुंतवणूक किती महत्त्वाची आहे याचे उदाहरण पुन्हा एकदा दाखवून दिल्यानंतर त्याची प्रतिष्ठा आणखी वाढली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- गेल्या 30 ट्रेडिंग सत्रांमध्ये सरासरी दररोज \$30 बिलियन इतके एनव्हीडिया चे शेअर्स खरेदी-विक्री झाले, जे एलोन मस्कच्या इलेक्ट्रिक कार कंपनीपेक्षा अधिक आहे. त्याच कालावधीत टेस्लाच्या शेअर्सची सरासरी दैनिक खरेदी-विक्री \$22 बिलियन इतकी होती.
- LSEG च्या आकडेवारीनुसार, 2020 पासून टेस्ला अमेरिकेतील दैनिक स्टॉक ट्रेडिंगमध्ये वर्चस्व गाजवत आला आहे. गेल्या काही वर्षांत त्याचे टर्नओव्हर (स्टॉकचा

शेअर किंमत गुणिले गेलेल्या शेअर्सची संख्या) अनेक वेळा \$35 बिलियन पेक्षा जास्त झाला आहे.

अंतराळ क्षेत्रात परकीय थेट गुंतवणूक (FDI)

- केंद्रीय मंत्रिमंडळाने अंतराळ क्षेत्रासाठी एफडीआय धोरणाच्या दुरुस्तीला मंजूरी दिल्यानंतर अवकाश क्षेत्रातील उपग्रह-संबंधित क्रियाकलापांना 49-100 टक्क्यांपर्यंत थेट परकीय गुंतवणूक मिळू शकते.
- या हालचालीमुळे कंपन्यांना त्यांच्या उत्पादन सुविधा देशात स्थापन करता येतील, ज्यामुळे सरकारच्या 'मेक इन इंडिया' आणि 'आत्मनिर्भर भारत' उपक्रमांना चालना मिळेल.

वर्तमान परिस्थिती:

- सध्या, उपग्रह उत्पादन आणि ऑपरेशन, उपग्रह डेटा उत्पादने आणि ग्राउंड सेगमेंट आणि वापरकर्ता विभाग स्वयंचलित मार्गाने 74 टक्क्यांपर्यंत एफडीआय आकर्षित करू शकतात.
- या मर्यादितपलीकडे सरकारी मार्ग लागू असेल.
- प्रक्षेपण वाहने आणि संबंधित यंत्रणा किंवा उप-प्रणाली, तसेच अवकाशयानाचे प्रक्षेपण आणि प्राप्त करण्यासाठी स्पेसपोर्ट्सची निर्मिती यासारखे उप-क्षेत्र स्वयंचलित मार्गाद्वारे 49 टक्क्यांपर्यंत एफडीआय प्राप्त करू शकतात.

थेट विदेशी गुंतवणूक (FDI) म्हणजे काय?

- परदेशी थेट गुंतवणूक (FDIs) ही कंपनी किंवा सरकारने परदेशी संस्थेमध्ये केलेली महत्त्वपूर्ण, दीर्घकालीन गुंतवणूक आहे.
- एफडीआय गुंतवणूकदार सामान्यतः देशांतर्गत कंपन्या किंवा संयुक्त उपक्रमांमध्ये कंट्रोलिंग पोझिशनस मिळवतात आणि त्यांच्या व्यवस्थापनात सक्रियपणे सहभागी होतात.
- अशा गुंतवणुकीत साहित्याचे स्रोत मिळवणे, कंपनीची उपस्थिती वाढवणे किंवा बहुराष्ट्रीय उपस्थिती स्थापित करणे यांचा समावेश असू शकतो.

शिखर परिषद बातम्या

ग्लोबल इनिशिएटिव्ह ऑन डिजिटल हेल्थ (GIDH)

- केंद्रीय आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्री डॉ. मनसुख मांडविया यांनी जागतिक आरोग्य संघटनेच्या डिजिटल हेल्थ (GIDH) वरील ग्लोबल इनिशिएटिव्हच्या सार्वजनिक प्रक्षेपण कार्यक्रमाला संबोधित केले.

- हे 19 ऑगस्ट 2023 रोजी गुजरातमधील गांधीनगर येथे आरोग्य मंत्र्यांच्या बैठकीदरम्यान भारताच्या G20 अध्यक्षपदासाठी एक महत्वाचे वितरण म्हणून एकत्रितपणे लॉन्च करण्यात आले.

बद्दल:

GIDH: नेटवर्कचे नेटवर्क

WHO मॅनेज्ड नेटवर्क ("नेटवर्क ऑफ नेटवर्क") म्हणून, GIDH चार मूलभूत स्तंभांवर लक्ष केंद्रित करून प्रयत्नांचे डुप्लिकेशन आणि "उत्पादन-केंद्रित" डिजिटल आरोग्य परिवर्तन यासारख्या आव्हानांना सामोरे जाईल:

- देशाच्या गरजांचे टॅकर - देशाच्या प्राधान्यक्रमांनुसार माहिती देण्यासाठी डिजिटल आरोग्य गुंतवणुकीची सोय करणे;
- देशाचे संसाधन पोर्टल - पारंपारिक तसेच अभिनव संसाधन संधी ओळखणे आणि पारदर्शकता वाढवणे, डुप्लिकेशन धोका कमी करणे आणि डिजिटल आरोग्य क्षेत्रात संसाधन अंतर विश्लेषणासाठी मानक-आधारित संभाव्य आणि पूर्वग्राहक विश्लेषण सक्षम करणे.
- रूपांतर उपकरण संग्रह - गुणवत्ता आश्वासनावर आधारित साधने आणि संसाधनांची विक्री करणे ज्यामुळे देशाची क्षमता आणि स्वायत्तता राष्ट्रीय डिजिटल आरोग्य रूपांतर व्यवस्थापित करण्यासाठी बळकट होते.
- संयोजित आणि ज्ञान विनिमय - डिजिटल आरोग्यामध्ये जागतिक, प्रादेशिक आणि राष्ट्रीय नेटवर्कमध्ये बळकट सहयोग आणि ज्ञान देवाणघेवाणला प्रोत्साहन देणे.

योजना आणि समित्यांशी संबंधित बातम्या

राष्ट्रीय उद्यमिता विकास परियोजना

केंद्रीय शिक्षण आणि कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्री, श्री धर्मेंद्र प्रधान यांनी संबलपूर, ओडिशा येथे राष्ट्रीय उद्यमिता विकास योजना सुरू केली.

उद्दिष्टे आणि फोकस:

- हा उपक्रम पीएम स्वनिधी योजनेचा लाभ घेणाऱ्या व्यक्तींना लक्ष्य करतो, ज्याचा उद्देश रोजगार निर्माण करणाऱ्यांना प्रोत्साहन देणे आहे.
- नोकऱ्या निर्माण करणाऱ्या पीएम मोदींच्या संकल्पनेला अनुसरून सर्वसमावेशक उद्योजकता प्रशिक्षण देणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
- तांत्रिक अडथळ्यांना तोंड देताना रिस्किलिंग आणि अपस्किलिंगद्वारे कामगारांची स्पर्धात्मकता आणि अनुकूलता वाढवण्यावर लक्ष केंद्रित केले आहे.

अंमलबजावणी आणि प्रभाव

- हा कार्यक्रम ऑफलाइन, ऑनलाइन आणि हायब्रीड पद्धतींद्वारे 22 आठवडे विस्तृत उद्योजकता प्रशिक्षण प्रदान करतो.
- पूर्ण झाल्यावर, सहभागींना प्रमाणपत्रे मिळतात, ज्यामुळे कोर्सची विश्वासार्हता आणि मूल्य वाढते.
- फ्लीपकार्ट च्या सहकार्याने, दहा प्रमुख शहरांमधील रस्त्यावरील विक्रेते प्रशिक्षण घेतील आणि त्यांचा व्यवसाय वाढवण्यासाठी त्यांना स्टायपेंड मिळेल.

उद्योजकता आणि कौशल्य विकास उपक्रमांच्या जाहिरातीद्वारे "कुशल भारत विकसित भारत" ची संकल्पना साकार करणे हा यामागचा उद्देश आहे.

पुरस्कार बातम्या

ज्ञानपीठ पुरस्कार

- भारतातील सर्वोच्च साहित्यिक मानला जाणारा ज्ञानपीठ पुरस्कार नुकताच गुलजार आणि संस्कृत विद्वान जगद्गुरू रामभद्राचार्य यांना प्रदान करण्यात आला.
- भारतीय साहित्यातील अतुलनीय योगदानाची दखल घेण्यासाठी 1944 मध्ये स्थापन झालेल्या भारतीय ज्ञानपीठाद्वारे 1965 पासून दरवर्षी ज्ञानपीठ पुरस्कार दिला जातो.

गुलजार

- गुलजार, ज्यांना संपूर्णन सिंग कालरा म्हणूनही ओळखले जाते, ते एक प्रसिद्ध उर्दू कवी, बॉलीवूड दिग्दर्शक आणि लेखक आहेत, जे उर्दू साहित्य आणि हिंदी चित्रपटसृष्टीतील त्यांच्या योगदानासाठी ओळखले जातात.
- त्यांना साहित्य अकादमी पुरस्कार, दादासाहेब फाळके पुरस्कार, पद्मभूषण आणि राष्ट्रीय चित्रपट पुरस्कारांसह अनेक पुरस्कार मिळाले आहेत.
- स्लमडॉग मिलेनियर मधील "जय हो" गाण्यासाठी त्यांनी ऑस्कर आणि ग्रॅमी जिंकले आणि 'त्रिवेणी' या कवितेमध्ये एक नवीन शैली सादर केली.

जगद्गुरू रामभद्राचार्य

- ते एक संस्कृत विद्वान, हिंदू अध्यात्मिक नेते, शिक्षक आणि लेखक आहेत, जे मध्य प्रदेशातील तुलसी पीठाची स्थापना आणि प्रमुख म्हणून ओळखले जातात.
- त्यांनी 240 हून अधिक पुस्तके लिहिली आहेत, ज्यात चार महाकाव्यांचा समावेश आहे आणि 22 भाषा बोलणारे बहुभाषिक आहेत.
- 2015 मध्ये त्यांना पद्मविभूषण पुरस्कार मिळाला होता.
- त्यांचा जन्म 1950 मध्ये उत्तर प्रदेशातील जौनपूर येथे झाला.

पुरस्कार तपशील:

- 11 लाख रुपये रोख, वाग्देवीची मूर्ती आणि सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.
- संस्कृतसाठी हा पुरस्कार दुसऱ्यांदा तर उर्दूसाठी पाचव्यांदा मिळाला आहे.

अहवाल व निर्देशक बातम्या

बाटलीबंद पाण्यातील सूक्ष्म प्लास्टिक कणांचे प्रमाण कमी आकलन केले जात आहे.

- एका अभ्यासातून हे सिद्ध झाले आहे की वास्तविक जगातील पाण्याच्या नमुन्यांमध्ये असलेल्या प्लास्टिकच्या तुकड्यांची मोठी प्रमाणात विभागणी मायक्रोमीटरपेक्षा खूपच कमी मापाच्या स्केलवर झाली आहे.

महत्वाचे मुद्दे:

- एक लिटर बाटलीबंद पाण्यामध्ये लाखाहून अधिक सूक्ष्म- आणि नॅनो-प्लास्टिक कण असू शकतात, त्यापैकी 90% नॅनो-प्लास्टिक असतात.
- नॅनो-प्लास्टिक विश्लेषण करणे कठीण असते, मुख्यत्वे त्यांच्या आकारामुळे आणि वेगवेगळ्या निदान तंत्रांकडून त्यांची ओळख पटवण्यामुळे.
- न्यूयॉर्कमधील कोलंबिया विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांनी केलेल्या आणि 8 जानेवारी, 2024 रोजी "प्रोसीडिंग्स ऑफ द नॅशनल अकॅडमी ऑफ सायन्सेस" मध्ये प्रकाशित झालेल्या या अभ्यासात, एक लिटर बाटलीबंद पाण्यामध्ये सुमारे 2.4 लाख सूक्ष्म- आणि नॅनो-प्लास्टिक कण (1.3 लाख कमीत कमी) असल्याचे समोर आले आहे.
- संशोधक गटाने बाटलीबंद पाण्यात प्लास्टिकची उपस्थिती शोधण्यासाठी वापरलेल्या अल्गोरिदमद्वारे पाच प्रकार शोधले : पॉलियामाइड 66, पॉलिप्रोपिलीन (PP), पॉलिथीन, पॉलिमेथिल मेथॅक्रिलेट, पॉलिविनाइल क्लोराइड (PVC), पॉलिस्टेरिन आणि पॉलिइथिलीन टेरिफ्थेलेट (PET).

स्थानिक फिनटेक खेळाडूंवरील अलीकडील अहवाल

- दळणवळण आणि माहिती तंत्रज्ञानाच्या स्थायी समितीने संसदेत सादर केलेला स्थानिक फिनटेक खेळाडूंवरील अलीकडील अहवाल, भारतातील परदेशी मालकीच्या फिनटेक अॅप्सच्या वर्चस्वाबद्दलच्या चिंतांवर प्रकाश टाकतो. त्यात स्थानिक खेळाडूंना प्रोत्साहन देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे.

प्रमुख निष्कर्ष:

- युनिफाइड पेमेंट्स इंटरफेस (UPI) डेटा 2022-23 या आर्थिक वर्षात डिजिटल पेमेंटमध्ये त्याचे महत्त्वपूर्ण योगदान प्रकट करतो.
- व्हॉल्यूमनुसार एकूण डिजिटल पेमेंटमध्ये UPI चा वाटा 73.5% असताना, त्याच कालावधीत मूल्यानुसार त्याचा वाटा केवळ 6.67% होता.
- फोन पे आणि गुगल पे यांसारख्या विदेशी मालकीच्या फिनटेक घटकांचे वर्चस्व भारतीय फिनटेक लँडस्केपमध्ये लक्षणीय आहे.
- व्यवहार व्हॉल्यूमच्या बाबतीत फोन पे चा सर्वात जास्त बाजार हिस्सा आहे, गुगल पे जवळून त्याचे अनुसरण करते.
- **याउलट, NPCI चा BHIM UPI व्यवहाराच्या प्रमाणात लक्षणीय मागे आहे.**
- स्थानिक फिनटेक खेळाडूंना स्थानिक बाजारपेठेची अंतर्निहित समज आहे, तर परदेशी संस्था तंत्रज्ञान आणि जागतिक कनेक्टिव्हिटीमध्ये उत्कृष्ट आहेत.
- भारताच्या फिनटेक इकोसिस्टमच्या सर्वांगीण विकासासाठी स्थानिक आणि परदेशी खेळाडूंची संतुलित उपस्थिती महत्त्वपूर्ण मानली जाते.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

उपग्रहविरोधी शस्त्रे

- **रशिया** एक नवीन उपग्रहविरोधी शस्त्र विकसित करत आहे, ज्याबद्दल अमेरिकेला चिंता वाटते.

बद्दल:

- उपग्रहविरोधी (ASAT) शस्त्रे आधीच **कक्षेत असलेल्या उपग्रहांना अक्षम करण्यासाठी किंवा नष्ट करण्यासाठी डिझाइन केलेली आहेत.**
- हे **बाह्य अवकाश कराराच्या विरुद्ध** आहे, जे इतर पक्षांच्या उपग्रहांना नुकसान पोहोचवण्यास आणि अंतराळातील हानिकारक दूषित होण्यास प्रतिबंधित करते.
- बहुतेक ASAT शस्त्रे **गतिज असतात, म्हणजे ते उपग्रहांना टक्कर देऊन किंवा जवळील स्फोटकांचा स्फोट करून नष्ट करतात, ज्यामुळे दीर्घकाळ कक्षेत राहू शकणारा कचरा निर्माण होतो.**

परिणाम:

- अवकाश-आधारित अण्वस्त्रांचे मुख्य धोके म्हणजे **EMP (इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक पल्स)** आणि चार्ज केलेले कण सोडणे, जे स्फोटाच्या बिंदूच्या आसपासच्या उपग्रहांवर परिणाम करू शकतात, ज्यात **सामरिक सहयोगी आणि संघर्षात सहभागी नसलेल्या देशांचा समावेश आहे.**

- यामुळे उपग्रहांचा नाश होऊ शकतो आणि मोडतोड निर्माण होऊ शकते, ज्यामुळे **संभाव्य टक्कर** होऊ शकते ज्यामुळे कक्षामध्ये ढिगाऱ्याचे प्रमाण वाढते.

GSLV-F14/INSAT-3DS

- **GSLV-F14 प्रक्षेपण वाहनाचा वापर करून आंध्र प्रदेशातील श्रीहरिकोटा येथील सतीश धवन अंतराळ केंद्रातून भारतीय अंतराळ संशोधन संस्थेने (ISRO) यशस्वीरित्या प्रक्षेपित केलेल्या INSAT-3DS उपग्रहाला पृथ्वी विज्ञान मंत्रालयाने (MoES) पूर्णपणे निधी दिला.**

ध्येय आणि उद्दिष्टे:

- INSAT-3DS चे उद्दिष्ट **भारतातील हवामानविषयक सेवा वाढवणे** आहे, जे सध्याच्या INSAT-3D आणि INSAT-3DR उपग्रहांना पूरक आहे.
- हे **पृथ्वीचा पृष्ठभाग, वातावरण, महासागर आणि पर्यावरणाचे निरीक्षण सुधारेल**, डेटा संकलन, प्रसार आणि उपग्रह-सहाय्यित शोध आणि बचाव सेवा वाढवेल.
- हा उपक्रम भारतातील **हवामान, हवामान आणि महासागर-संबंधित निरीक्षणे आणि सेवांना प्रगत करेल**, ज्यामुळे आपत्ती शमन आणि तयारीला हातभार लागेल.

तपशील:

- ISRO च्या I-2k बस प्लॅटफॉर्मवर आधारित, **INSAT-3DS चे लिफ्ट-ऑफ मास 2,275 किलोग्रॅम आहे.**
- हे उपग्रह अत्याधुनिक पेलोडसह सुसज्ज आहे, ज्यामध्ये पृथ्वी **इमेजिंगसाठी सहा-चॅनल ऑप्टिकल रेडिओमीटर** असलेले इमेजर पेलोड, वातावरणीय माहितीसाठी 19-चॅनल साउंडर पेलोड आणि कम्युनिकेशन पेलोड जसे की डेटा रिले ट्रान्सपॉन्डर आणि **सॅटेलाइट सहाय्यित शोध आणि बचाव ट्रान्सपॉन्डर यांचा समावेश आहे.**
- INSAT-3DS च्या विकासात भारतीय उद्योगांनी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली आहे.

रोडामाइन-बी

- तामिळनाडू सरकारने **रोडामाइन-बी या हानिकारक रसायनाच्या** उपस्थितीमुळे राज्यात कॉटन कॅडीच्या विक्री आणि उत्पादनावर बंदी घातली.

बद्दल:

- रोडामाइन बी हे रासायनिक संयुग आणि रंग आहे.
- **रासायनिक सूत्र:** C28H31CIN2O31.
- **स्वरूप:** ते लाल ते व्हायलेट पावडरच्या स्वरूपात आढळते.

उपयोग:

- प्रवाह आणि वाहतुकीचा दर आणि दिशा निर्धारित करण्यासाठी ते पाण्यामध्ये ट्रेसर डार्ड म्हणून वापरले जाते.
- रोडामाइन-बी चा वापर जीवशास्त्रात स्टेनिंग फ्लोरोसेंट डार्ड म्हणून केला जातो.
- हे कापड उद्योग, चामडे, कागद छपाई, रंग, रंगीत काच आणि प्लास्टिक उद्योगांमध्ये देखील वापरले जाते.

आरोग्यावर परिणाम:

- रोडामाइन बी हे कार्सिनोजेन मानले जाते. याचे नियमित सेवन केल्यास मेंदूतील सेरेबेलम टिश्यू आणि मेंदूला पाठीच्या कण्याशी जोडणाऱ्या ब्रेनस्टेमला गंभीर नुकसान होऊ शकते.

कोरोनल मास इजेक्शन

- ISRO ने जाहीर केले की आदित्य पेलोडसाठी आदित्य-L1 वर प्लाझ्मा विश्लेषक पॅकेजने (PAPA) कोरोनल मास इजेक्शन (CMEs) चे परिणाम यशस्वीरित्या ओळखले आहेत.

PAPA:

- PAPA, प्रगत सेन्सर्ससह सुसज्ज आहे, विशेषतः कमी ऊर्जेच्या श्रेणीतील सौर पवन इलेक्ट्रॉन आणि आयनच्या इन-सीटू मापनांसाठी डिझाइन केलेले आहे.
- यात दोन सेन्सर्स आहेत: सोलर विंड इलेक्ट्रॉन एनर्जी प्रोब (SWEEP) आणि सोलर विंड आयन कंपोजिशन अॅनालायझर (SWICAR), निर्दिष्ट ऊर्जा श्रेणी आणि वस्तुमान स्पेक्ट्रममध्ये इलेक्ट्रॉन आणि आयन मोजण्यास सक्षम.
- हे सेन्सर्स सौर वाऱ्याच्या कणांच्या आगमनाची दिशा ठरवण्यातही पटाईत आहेत.
- 12 डिसेंबर 2023 पासून कार्यरत, PAPA सतत निरीक्षणे करत आहे, अंतराळातील हवामान परिस्थितीचे निरीक्षण करण्यात आणि सौर घटनांचे विश्लेषण करण्यात त्याची प्रभावीता दर्शवित आहे.

कोरोनल मास इजेक्शन

- कोरोनल मास इजेक्शन (CMEs) म्हणजे सूर्याच्या वातावरणातून - कोरोनातून प्लाझ्मा आणि चुंबकीय क्षेत्रांचे मोठ्या प्रमाणात निष्कासन होणे.
- सोलर फ्लेअर्स हे इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक रेडिएशनचे स्फोट आहेत जे प्रकाशाच्या वेगाने प्रवास करतात आणि केवळ 8 मिनिटांत पृथ्वीवर पोहोचतात.
- CMEs तुलनेने अधिक आरामशीर वेगाने प्रवास करतात.
- CMEs पृथ्वीवर पोहोचू शकतात आणि पृथ्वीच्या चुंबकीय क्षेत्राशी टक्कर देऊ शकतात, जेथे ते

भूचुंबकीय वादळ, अरोरा आणि क्वचित प्रसंगी विद्युत उर्जा ग्रिडचे नुकसान करू शकतात.

- CME कडून सर्वात मोठे नोंदवलेले भूचुंबकीय गोंधळ, 1859 चे सौर वादळ होते, ज्याला कॅरिंग्टन इव्हेंट देखील म्हटले जाते.

विविध बातम्या

युविका

- भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (ISRO) ने शाळकरी मुलांसाठी तयार केलेला "यंग सायंटिस्ट प्रोग्राम" किंवा "युवा विज्ञानी कार्यक्रम" (युविका) नावाचा विशेष कार्यक्रम सुरू केला आहे.
- या प्रयत्नांचे प्राथमिक उद्दिष्ट तरुण विद्यार्थ्यांना अंतराळ विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि ऍप्लिकेशन्स मधील मूलभूत ज्ञान प्रदान करणे, त्यांना या क्षेत्रातील नवीनतम प्रगतीची माहिती देणे हे आहे.
- ISRO ने हा कार्यक्रम "कॅच देम यंग" या ब्रीदवाक्याने तयार केला आहे आणि हे मान्य केले आहे की तरुण हे आपल्या राष्ट्रातील अंतराळ संशोधन आणि तंत्रज्ञानाच्या भविष्यासाठी निर्णायक आहेत.
- युविका अधिकाधिक विद्यार्थ्यांना विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी आणि गणित (STEM) मध्ये करिअर करण्यासाठी प्रेरित करण्याचाही प्रयत्न करते.
- 2019 मध्ये स्थापन झाल्यापासून, YUVIKA 2019, 2022 आणि 2023 मध्ये यशस्वीरित्या आयोजित केली गेली आहे, प्रत्येक वर्षी वाढत्या सहभागाला आकर्षित करत आहे.

छत्रपती शिवाजी महाराज

- 19 फेब्रुवारी 1630 रोजी जन्मलेल्या छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या 394 व्या जयंतीनिमित्त पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी त्यांना आदरांजली वाहिली.

बद्दल:

- शिवाजीराजे भोसले, ज्यांना छत्रपती शिवाजी महाराज म्हणूनही ओळखले जाते, ते एक भारतीय शासक होते आणि भोसले मराठा कुळातील सदस्य होते.
- विजापूरच्या ढासळत्या आदिलशाही सल्तनतीतून एक प्रदेश काढून त्यांनी मराठा साम्राज्याची स्थापना केली.
- 1674 मध्ये, रायगड किल्ल्यावर त्यांचा औपचारिकपणे छत्रपती म्हणून राज्याभिषेक करण्यात आला.

- त्यांनी आठ मंत्र्यांची परिषद, किंवा अष्ट प्रधान मंडळाची स्थापना केली, ज्यामध्ये सामान्य प्रशासनासाठी पेशवे (पंतप्रधान), अर्थासाठी अमात्य आणि परराष्ट्र व्यवहारासाठी सुमंत किंवा डबीर सारख्या पदांचा समावेश होता.

भारत सरकारचे अलीकडील योगदान:

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी राजकोट किल्ला, सिंधुदुर्ग, महाराष्ट्र येथे छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पुतळ्याचे अनावरण केले.
- शिवजयंती साजरी करण्यासाठी, महाराष्ट्र सरकारने फेब्रुवारी 19 रोजी सुट्टी जाहीर केली आहे. हे छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जन्मदिवसाचे स्मरणार्थ केले जाते.

मोरोधारो

- पुरातत्वशास्त्रज्ञांनी अलीकडेच गुजरातमधील कच्छ जिल्ह्यात मोरोधारो नावाची तटबंदी असलेली हडप्पा वसाहत शोधून काढली.
- 2600-1900 BCE पूर्वीच्या, या वसाहतीत 102 मीटर बाय 58 मीटर तटबंदीची सरासरी 3.3 मीटर जाडी आहे.
- वसाहतीमध्ये 10x10m व्यासपीठ आणि एक विहीर समाविष्ट आहे.
- दफन पात्रे आणि हडप्पाची मातीची भांडी सापडली, ती ढोलावीराच्या वस्तूसारखी होती.

IVC ची प्रमुख वैशिष्ट्ये:

- हडप्पा सभ्यता ही दक्षिण आशियातील पहिली नागरी सभ्यता होती, जी अंदाजे 800,000 वर्ग किमी पर्यंत व्यापलेली होती.
- प्रमुख हडप्पा शहरांमध्ये हडप्पा, मोहेंजोदारो, धोलावीरा, लोथल, सुरकोटाडा, कालीबंगन, बनावली आणि राखीगढी यांचा समावेश होतो.
- सभ्यतेच्या नगर नियोजनात आयताकृती ग्रिड पॅटर्न, नियोजित रस्ते आणि गल्ल्या, तटबंदी आणि उंचावलेला किल्ला आणि खालच्या शहरामध्ये विभागणी दर्शविली होती.
- हडप्पाने मोठ्या प्रमाणावर जळलेल्या विटांचा वापर केला होता आणि बहुमजली घरे, अंगण आणि अत्याधुनिक ड्रेनेज सिस्टीम असलेले चांगले विकसित निवासी क्षेत्र होते.

रिप प्रवाह

- इंडियन नॅशनल सेंटर फॉर ओशन इन्फॉर्मेशन सर्व्हिसेस (INCOIS), हैदराबाद आणि इंडियन स्पेस रिसर्च ऑर्गनायझेशन (ISRO) हे रिप प्रवाहांच्या संदर्भात सतत निरीक्षण आणि ऑपरेशनल अंदाज सूचना जारी करण्यासाठी एका प्रकल्पावर सहयोग करत आहेत.

बद्दल:

- रिप प्रवाह हे समुद्रकिनाऱ्यावरून उघड्या महासागर, समुद्र किंवा तलावाकडे जाणारे शक्तिशाली पाण्याचे प्रवाह आहेत.
- त्यांची रुंदी 45 मीटर (150 फूट) पेक्षा जास्त असू शकते परंतु सामान्यतः 9 मीटर (30 फूट) पेक्षा कमी रुंद असते, ज्याचा वेग 8 किलोमीटर (5 मैल) प्रति तास असतो.
- रिप प्रवाह हे जागतिक स्तरावर सर्वात धोकादायक नैसर्गिक धोक्यांपैकी एक मानले जातात.

ते कसे तयार होतात?

- किनाऱ्याजवळ लाटा तुटतात, तुटणाऱ्या लाटा आणि समुद्रकिनाऱ्या पाणी साठते तेव्हा रिप प्रवाह तयार होतात.
- हे पाणी समुद्रात परत येण्याचा एक मार्ग म्हणजे रिप प्रवाह तयार करणे, पाण्याचा एक अरुंद प्रवाह किनाऱ्यापासून वेगाने दूर जातो, बहुतेकदा किनाऱ्याला लंब असतो.

जागतिक सामाजिक न्याय दिन

- संयुक्त राष्ट्र महासभेने 20 फेब्रुवारी हा वार्षिक जागतिक सामाजिक न्याय दिन म्हणून नियुक्त केला, 26 नोव्हेंबर 2007 रोजी जाहीर केलेल्या महासभेच्या 63व्या सत्रापासून लागू होतो.
- 2024 च्या जागतिक सामाजिक न्याय दिनाची थीम "ब्रिजिंग गॅप्स, बिल्डिंग अलायन्सेस" आहे.

भारतीय परिस्थितीत सामाजिक न्याय

- भारतामध्ये, सामाजिक न्याय ही एक बहुआयामी संकल्पना आहे ज्यामध्ये जातीवाद, महिलांवरील भेदभाव आणि आर्थिक असमानता यासह विविध समस्यांचा समावेश आहे.
- भारतीय संविधान विविध तरतुदींमध्ये ही संकल्पना स्वीकारते, ज्यात 'समाजवादी', 'सामाजिक आणि आर्थिक न्याय', 'समानता' इत्यादींचा प्रस्तावनेचा समावेश आहे, जे स्पष्टपणे सांगते की राज्य लोकांच्या सामाजिक कल्याणामध्ये मोठ्या प्रमाणावर सहभागी

आहे. आणि समान समाजाची स्थापना करण्याचा प्रयत्न करतो.

सामाजिक न्यायाला मदत करणाऱ्या सरकारी योजना:

- मनरेगा
- स्किल इंडिया मिशन
- आयसीडीएस
- पंतप्रधान आवास योजना
- अटल वायु अभ्युदय योजना (अवयव)
- पीएम-जनमन

प्रयोगशाळेत निर्मित हिऱ्यांमुळे नैसर्गिक रत्न उद्योगावर प्रचंड दबाव येतो

- मानवनिर्मित रत्नांची निर्मिती ही **89 बिलियन** डॉलर्सच्या जागतिक हिऱ्यांच्या दागिन्यांच्या बाजारपेठेचे स्वरूप बदलत आहे, विशेषतः सूरत येथे जेथे जगातील **90% हिरे** घडवले आणि झळाळवले जातात. 2019-2022 दरम्यान भारतातून प्रयोगशाळेत तयार केलेल्या हिऱ्यांची निर्यात मूल्यानुसार तिप्पट वाढली तर एप्रिल ते **ऑक्टोबर 2023 दरम्यान निर्यात 25% वाढली.**

महत्त्वाचे मुद्दे:

- चमकणाऱ्या हिऱ्यांची चमक सारखीच असते, परंतु काही महत्त्वाचे फरक आहेत: **खाणीतून मिळवलेली नैसर्गिक रत्ने ही अब्जावधी वर्षांपेक्षाही जुनी आहेत,** तर प्रयोगशाळेत तयार केलेले दगड नवीन आहेत आणि किंमत **दुप्पटीपेक्षा कमी आहे.**
- "हे तेच उत्पादन आहे, यात **रसायन आहे, तेच ऑप्टिकल गुणधर्म आहेत."**
- प्रयोगशाळेत तयार केलेल्या या उद्योगालाही काही अडचणींचा सामना करावा लागला आहे. पुरवठा झपाट्याने वाढला आहे आणि किंमती मोठ्या प्रमाणात कमी झाल्या आहेत, केवळ 2023 मध्येच ठोक विक्री किंमती 58% कमी झाली.

नायजेरिया

संदर्भ:

- चलनाचे डॉलरच्या तुलनेत प्रचंड अवमूल्यन करणाऱ्या **चलनविषयक धोरणांमुळे होणाऱ्या गगनाला भिडणाऱ्या महागाईमुळे** नायजेरिया सध्या अलिकडच्या वर्षांतील सर्वात गंभीर आर्थिक संकटाशी झुंजत आहे.

- या भीषण परिस्थितीमुळे देशभरात संताप आणि निषेध व्यक्त होत आहे.

बदल:

- अधिकृतपणे **नायजेरियाचे फेडरल रिपब्लिक** म्हणून ओळखले जाणारे, ते **पश्चिम आफ्रिकेत** स्थित आहे, उत्तरेला नायजर, ईशान्येला चाड, पूर्वेला कॅमेरून आणि पश्चिमेला बेनिनने वेढलेले आहे.
- नायजेरियाच्या उत्तरेला साहेल आणि दक्षिणेला गिनीचे आखात अटलांटिक महासागराच्या सीमेवर आहे.
- हा **जागतिक स्तरावर सहाव्या क्रमांकाचा सर्वाधिक लोकसंख्या असलेला देश आहे,** ज्यामध्ये **36 राज्ये** आणि **फेडरल कॅपिटल टेरिटरी** यांचा समावेश आहे, ज्याची **अबुजा ही राजधानी आहे.**
- **लागोस,** जगातील सर्वात मोठ्या महानगरांपैकी एक, नायजेरियातील सर्वात मोठे शहर आहे.

अर्थव्यवस्था:

- **2020** मध्ये चार दशकांतील सर्वात जास्त मंदीचा अनुभव घेत देशाच्या अर्थव्यवस्थेवर गंभीर परिणाम झाला आहे.
- 2023 मध्ये, नायजेरियामध्ये **17 वर्षांतील उच्च चलनवाढीचा दर 25.8% इतका** दिसला, ज्यामुळे मंदावलेल्या वाढीला हातभार लागला आणि लाखो लोक गरिबीत ढकलले गेले.

आव्हाने:

- नायजेरियाला अनेक आर्थिक आव्हानांचा सामना करावा लागत आहे, ज्यात समाविष्ट आहे: **चलन धोरणांमुळे त्यांच्या चलनाचे अवमूल्यन,** भरपूर कोळसा, तेल आणि वायू साठा असूनही **वीज क्षेत्रात चालू असलेले पुरवठा संकट,** **वाढत्या किंमती** आणि रस्त्यावरील वाढलेल्या असुरक्षेमुळे झपाट्याने **वाढणारा जीवनमान खर्च.**

कपिलवस्तुचे अवशेष

- **दिल्लीतील राष्ट्रीय संग्रहालयात** भगवान बुद्धांच्या 20 अवशेषांचे निवासस्थान आहे, ज्यांना **'एए' (दुर्मिळ) कलाकृती** म्हणून वर्गीकृत केले आहे आणि ते महत्त्वपूर्ण सांस्कृतिक खजिना मानले जातात.
- **यापैकी चार अवशेष सध्या थायलंडला महिनाभर चालणाऱ्या प्रदर्शनासाठी,** थाई सरकारच्या विशेष विनंतीनुसार पाठवले जात आहेत.

अवशेषांचे महत्त्व

- जगभरातील बौद्धांसाठी या अवशेषांचे धार्मिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व आहे.
- ते **पवित्र वस्तू म्हणून पूजनीय** आहेत आणि **पुजेसाठी अनेकदा पॅगोडा आणि स्तूपांमध्ये स्थापित** केले जातात.

बद्दल:

- कपिलवस्तु अवशेष उत्तर प्रदेशातील सिद्धार्थनगर जिल्ह्यातील पिप्रहवा येथून उत्खनन करण्यात आले होते, जो एकेकाळी कपिलवस्तुच्या प्राचीन शहराचा भाग होता.
- कपिलवस्तु, ज्याला तौलिहावा म्हणूनही ओळखले जाते, हे दक्षिण नेपाळमधील लुंबिनी प्रांत, कपिलवस्तु जिल्ह्यात स्थित एक नगरपालिका आणि प्रशासकीय केंद्र आहे.
- हे युनेस्कोचे जागतिक वारसा स्थळ आणि गौतम बुद्धांचे जन्मस्थान असलेल्या लुंबिनीच्या नैऋत्येस अंदाजे 25 किलोमीटर अंतरावर आहे.

संत गुरु रविदास

- वाराणसी येथे संत गुरु रविदास यांच्या 647 व्या जयंतीनिमित्त पंतप्रधान मोदी यांनी संत रविदासांच्या नवीन पुतळ्याचे अनावरण केले आणि विविध विकास प्रकल्पांचे उद्घाटन केले.

बद्दल:

- गुरु रविदासजी, ज्यांना रविदास, रोहिदास आणि रुहिदास म्हणूनही ओळखले जाते, ते 15व्या ते 16व्या शतकातील भक्ती चळवळीचे उत्तर भारतीय गूढ कवी-संत होते.
- उत्तर प्रदेश, बिहार, राजस्थान, गुजरात, महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश, पंजाब आणि हरियाणा या प्रदेशात त्यांची पूजा केली जाते.

गुरु रविदासजींबद्दलचे काही महत्त्वाचे मुद्दे येथे आहेत.

- त्यांचा जन्म 1377 मध्ये उत्तर प्रदेशातील सीर गोवर्धनपूर या छोट्या गावात झाला.
- गरीब कुटुंबात जन्माला येऊनही गुरु रविदास यांनी आपले जीवन मानवाधिकार आणि समानतेचा संदेश देण्यासाठी समर्पित केले.
- ते संत, कवी, तत्त्वज्ञ होते आणि त्यांची शिकवण साजरी केली जाते.
- त्यांच्या भक्तिगीते आणि श्लोकांचा भक्ती चळवळीवर कायमचा प्रभाव पडला.
- त्यांच्या काही कविता गुरु ग्रंथ साहिबचा भाग आहेत.
- गूढ कवयित्री आणि भगवान कृष्णाची निस्सीम भक्त, मीरा बाई यांनीही गुरु रविदासांना तिचे आध्यात्मिक गुरू मानले.
- त्यांचा जन्मदिवस रविदास जयंती म्हणून साजरा केला जातो.

सम्माक्का-सरलम्मा जतरा

- केंद्रीय आदिवासी व्यवहार मंत्री श्री अर्जुन मुंडा यांनी अलीकडेच तेलंगणातील मेदारम येथील सम्माक्का-सरलम्मा जतरा या देशातील सर्वात मोठ्या आदिवासी उत्सवाला भेट दिली.
- आदिवासी व्यवहार मंत्रालयाने आदिवासी संस्कृती आणि वारसा यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी मेदारम जतरा 2024 साठी 2.30 कोटी रुपयांची तरतूद केली आहे.

बद्दल:

- या सणाचा इतिहास आणि त्याचे शुभ महत्त्व लक्षात घेऊन 1996 मध्ये जतरा हा राज्य महोत्सव म्हणून घोषित करण्यात आला.
- कोया जमातीने चार दिवस साजरा केलेला आदिवासी सण हा कुंभमेळ्यानंतर भारतातील दुसरी सर्वात मोठी जत्रा आहे.
- सम्माक्का सरलम्मा जतरा, ज्याला मेदारम जतरा म्हणूनही ओळखले जाते, हा भारतातील तेलंगणा राज्यात हिंदू आदिवासी देवींच्या सन्मानार्थ साजरा केला जाणारा सण आहे.
- हा सण एक आई आणि मुलगी, सम्माक्का आणि सरलम्मा यांच्या एका अन्यायकारक कायद्याविरुद्ध राज्यकर्त्यांसोबत लढ्याचे स्मरण करतो.
- देवीशी संबंधित विधी पूर्णपणे कोया जमातीचे पुजारी कोया प्रथा आणि परंपरांनुसार करतात.
- मुलुगु जिल्ह्यातील तडवाई मंडळातील मेदारम येथून जतरा सुरू होतो.
- हे दर दोन वर्षांनी आयोजित केले जाते आणि चार दिवस चालते.
- लोक बेल्लम (गूळ) देतात, ज्याला स्थानिक भाषेत बंगाराम म्हणतात.
- आता, मोठ्या संख्येने कोया नसलेले लोक मेदारमला भेट देतात आणि कोया लोकांचा समावेश एकूण उपासकापैकी फक्त 2% आहे.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

**Live classes, Test series
Recorded videos, E-books**

MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस
तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर
परिषद, जिल्हा परिषद ,SSC & ALL OTHER STATE
EXAM

